

2018: uppvaknandets år

Kairos Futures trendrapport

December 2017

KAIROS
FUTURE

I. Framtidstsunamis

Fem framtidschocker har närmast karaktären av brutala tsunamis som omformar allt i sin väg, eller sätter genomgripande avtryck i företag, organisationer och samhällsinstitutioner. Så djupa, att inget därefter blir sig likt. Vi har redan börjat skönja kraften i dem. Under 2018 kommer de bli allt starkare och skapa allt större känsla bland dem som påverkas av dem av, om ej panik så väl, brådska. Och påverkas gör snart sagt alla.

I. Fossil är fossilt

I slutet av oktober 2017 deklarerade Saudiarabiens kronprins Mohammed bin Salman på en konferens i Riyadh, att Saudiarabien ska bygga en ny miljonstad på gränsen till Egypten. Staden, med projektnamnet NEOM, ska ha friare lagar än Saudiarabien och projektet backas upp av 500 miljarder dollar från staten, den stora oljefonden och privata investerare. NEOM ska försörjas med ren energi, enligt prinsens, och ska inte ha rum för "något traditionellt". Kort sagt, är ambitionen att skapa ett nytt Dubai på andra sidan den arabiska halvön. Och projektet är bara ett i raden av initiativ för att göra om det traditionella landet till en modern, framtidsinriktad och fossilfri nation.

Att Saudi ser ett slut på oljeepoken är tydligt; de planerar också att sätta det statliga oljebolaget på börsen och att släppa in kinesiska investerare. På samma sätt säljer nu den norska oljefonden, världens största fond med 1,3% av världens aktier i portföljen, av sina tillgångar i olja och gas. Andra investerare som Rockefeller foundation har redan lämnat oljan, nu lämnar oljeländerna. Och med en situation där solet redan är billigare än fossila bränslen i 30 av världens länder, bland annat Indien, samtidigt som allt fler städer planerar att förbjuda fossildrivna bilar inom en relativt snar framtid, kan vi förvänta oss fler brutala uppvaknanden under 2018.

2. AI först, sedan det andra

Våren 2016 slog Googles AlphaGo tidigare stormästaren Lee Se-dol i Go. Det var en väckarklocka för många: AI kan vara både kreativ och användbar, och är kanske inte så långt bort som vi tidigare tänkt oss. Det kanske kan användas redan nu. Sedan dess har vi fyllt våra hem och arbetsplatser med AI. Bara under 2017 räknar till exempel Amazon med att sälja 22 miljoner Echo-enheter och banker och kommuner har redan tagit in robohandläggare, samtidigt som personliga finansrådgivare har ersatts med robotar som Nordnets Robosave. För att inte tala om de oräkneliga chatbottar och den algoritmstyrda reklam vi dagligen möter.

AI i form av såväl enklare maskininlärning som mer avancerad djupinlärning finns snart överallt, och världens IT-giganter som IBM, Google och Amazon erbjuder den på kran. Den som inte hoppar på AI-tåget riskerar en snabb men plägsam död på perrongen. Det är därför som AI och kognitiva system står högst på önskelistan för såväl vd:ar som riskkapitalister, och företag som Spotify och iZettle investerar hundratals miljoner i tekniken. Marknaden växer med 55% per år.

Att AI kan växla upp produktiviteten, förbättra kvalitén och mycket annat behöver vi inte orda om. Googles Deep Mind har till exempel lyckats sänka kylningskostnaderna för företagets servrar med 40%. Prediktiva underhållsalgoritmer kan öka livslängden på produkter med 20-30%. Att algoritmer ofta ställer bättre diagnoser än läkare vet vi sedan tidigare, liksom att kinesiska regeringen ska använda dem till att ta fram ett ratingsystem för "goda medborgare". Det blir spännande att se vilka som finns kvar när AI-tsunamin passerat.

3. Slutet på affärer som vi känner dem

Varje dag kommer 100 000 paket till Arlanda flygplats från Kina. Det kanske är 200 000, ingen vet, men det handlar främst om privatpersoners direktimport från Kina.

De 100 000 paketen är ett lysande exempel på den chockvåg som går genom detaljhandeln och andra branscher som utmanas av de globala plattformsföretagen.

Plötsligt är de överallt. Och tar över allt. Frågan är hur stora de kan bli. Tar vi bara fem av de största – Apple, Alphabet (Google), Amazon, Alibaba och Facebook så kommer de med nuvarande tillväxt att ha lika stor omsättning som Frankrikes och Tysklands samlade BNP redan 2025; det vill säga vara 750% större än idag. Nu är de lika stora som Schweiz. Var ska de växa, hur stora kan de bli inom de områden de nu är verksamma? Var mer kommer de finnas? Några ledtrådar har vi, men långtifrån alla.

Samtidigt ger sig nya aktörer in i plattformsekonomin. General Electric räknar med att företagets Internet of Things-plattform Predix kommer att stå för 10% av koncernens omsättning redan 2020, från ingenting för något år sedan. Och för att ta sig dit bygger de partnerskap med alla de kommer åt, bland annat Apple. Ett nätverk med 26 000 utvecklare arbetar redan på lösningar som bygger på Predix.

Ingen kommer undan. Oavsett vad man gör behöver man förhålla sig till plattformar. Oavsett vad de heter – Uber, Airbnb, Upwork. Google, WeChat. Bör de regleras, går de att reglera, eller är redan för stora? Det är frågor som kommer ställas allt oftare de kommande åren.

4. Bilen är inte vad den en gång var

I november 2017 släppte Uber och Volvo nyheten som många väntat på: Uber beställer 24 000 självkörande XC90 av Volvo. Därmed är det helt klart att företaget planerar för en framtid utan taxiförare, något de flesta nog redan anat. Och medan biltillverkarna nu släpper bilar på nivå 2 och 3 så lanserar processortillverkaren Nvidia redan "AI-hjärnor" för nivå 5, det vill säga datorer som kan vara centrum i helt självkörande bilar utan vare sig pedaler eller ratt. Samtidigt meddelar de att 25 av deras partners redan planerar för helt självkörande taxibilar.

2017 föds 121 000 barn Sverige, om SCB:s majprognos stämmer. Så frågan är: hur många av dem kommer ta körkort? Det troliga svaret är: De som satsar på en karriär inom motorsport.

Om 18 år kommer de första helt självkörande bilarna redan vara tonåringar, och troligen har då EU redan förbjudit allt som inte är självkörande på nivå 5. Något så otidsenligt och farligt som människor bakom ratten kommer knappast tolereras i ett säkerhetsmedvetet Europa, och troligen inte på så många andra ställen hellre.

Men vad betyder detta för försäkringbolag, samhällsplanering, fastighetsbranschen och för oss som enskilda? Hur många bilar behövs? Vem kommer att äga dem? Var ska de parkera? Hur ska de parkera? En sak är säker, redan 2018 börjar vi ersätta ett fossilbaserat bilsamhälle med något helt nytt.

5. Inga mer söta drömmar

I januari 2013 kallade dåvarande statsministern Fredrik Reinfeldt det svenska försvaret ett "särintresse". Uttalandet kom efter decennier av konsekvent nedrustning, inte olik perioden som följde efter första världskriget slut och tillskapandet av Nationernas förbund skulle säkra evig fred. Uppvaknandet kom först efter det andra världskriget utbrott, och det blev brutalt. Inte bara i Sverige utan i stora delar av Europa.

Lika brutalt verkar uppvaknandet bli idag. Försäljningen av strategiskt viktiga hamnar, outsourcing av känsliga informationssystem till företag med icke säkerhetsklassad personal i utlandet, helt oskyddade och systemkritiska säkerhetssystem – 2016 års svenska skandaler har varit många. Och det är sannolikt bara början. Med en ny geopolitisk situation och hundratusentals heltidsanställda hackers och nättroll runt om i världen står säkerhet åter överst på agendan i näringsliv såväl som politik, i Sverige och annorstädes. På goda grunder. Men uppvaknandet riskerar att bli brutalt.

II. Mellan chockvågor och väckarklockor

Vid sidan av dessa fem mer allomfattande framtidstsunamis är en rad andra uppvaknanden på gång eller nära förestående. De kanske inte är av riktigt samma dignitet, med ändå centrala.

6. Identitetskrisernas snårskog

I 60-talets rörelser för kvinnofrigörelse och medborgarrätt lades grunden för dagens identitetspolitik. Tanken var god, ingen annan ska kunna tala över huvudet på minoritetsgrupper och göra sig tolk för andras intressen. Men minoriteter och identiteter finns överallt och de senaste åren har identitetspolitiken drivits från såväl vänster som höger, och av "majoriteter" såväl som minoriteter. Och att identitet är viktigt för andra än klassiska minoriteter visar det faktum att 36% av Trumpväljarna ser sin vita identitet som "mycket" eller "extremt" viktig. Men många tycker nog att något känns fel när Trump, Viktor Orbán och det indiska nationalistpartiet driver identitetspolitik. Som om det inte blev som det var tänkt. Som om mer betoning av särart och skillnader inte med nödvändighet leder till mer tillit vare sig mellan medmänniskor eller till samhällsinstitutioner. Eller nödvändigtvis till ett bättre samhälle. Snarare till ett sämre.

För tillit till institutioner och till att företrädarna för dem inte låter sitt eget kön, intresse, klass eller etnicitet gå ut över de beslut de fattar, är själva grunden för såväl ekonomiskt välstånd som ett fungerande samhällsbygge. Om inte den insikten snart slår in riskerar identitetstsunamin att slå till.

7. Ingenting är vad det ser ut att vara

Jenna Abrams var under en period en av de mest inflytelserika twittrarna i USA och citerades hundratals gånger i välrenommerade tidningar och nyhetskanaler. Hon engagerade tusentals följare och deltog i diskussioner om allt från slaveri och segregation till Kim Kardashian.

Saken är bara den att hon inte fanns, inte på "riktigt". Hon var en avatar producerad av trollfabriken Internet Research Agency i St Petersburg. Att något sådant kunde ske kom som en total överraskning för många. Vem och vad kan vi lita på i en digital värld? Text går att fejka. Bild går att manipulera. Men film? Nej, inte ens filmklipp går säkra när man med hjälp av djupinlärning kan bygga exakta modeller av en persons munrörelser och därmed lägga vilka ord man önskar i dennes mun. Välkommen till verkligen anno 2018. En värld där ingen sanning går säker.

8. Väx upp, väx upp, den nya dagen gryr

Adel, kungar och herrar har historiskt hävdats och kanske också trott att de tillhört en särskild utvald sort, och därmed haft vissa gudomligt, eller på annat sätt, instiftade privilegier. Kort sagt: att de stått över såväl lagen som allmänna förväntningar på hyfs och vett.

Under #metoo-stormen har det blivit uppenbart att detta även gällt en hel del "vanliga" män, kultur- och mediemän i synnerhet, och även en och annan kvinna. De senaste åren har det också blivit uppenbart att såväl startupbolag som etablerade plattformsjättar har tyckt sig leva i en etisk och moralisk frizon. Under året har såväl Facebook som Google och

Twitter ställts inför skranket, samtidigt som Uber skickats ut ur London med förklaringen att företaget inte är ”fit and proper” för att få tillstånd att köra i stan. Kort sagt, inte vuxet uppgiften.

Och detta är bara början; vet-hut-tsunamin är på väg. Dags för såväl människor som företag att börja följa etikettnestorn Magdalena Ribbings råd, att helt enkelt visa lite hänsyn och bete sig vuxet.

9. Bra att ha en slant på bank

På 1990-talet var det högsta mode att sikta på pension vid 55. Med hjälp av privat pensionssparande skulle vi alla bli rika. Idag vet de flesta bättre. Med skenande livslängd och negativ ränta blir pensionskapitalet allt tunnare. Och är man ung krävs rika föräldrar eller en tjock plånbok för att ens få tak över huvudet.

Inte undra på att sparande kommit på modet, i Sverige liksom i andra delar av västvärlden. 1995 sade 47 procent av unga svenskar i åldern 18-30 att de var intresserade av att dansa, medan 45 procent sade att de var intresserade av att spara pengar. 2017 är 69 procent intresserade av det sistnämnda medan bara 33 procent är intresserade av dans. Och spartrenden är fortsatt på uppgång.

Sparhjältarna är supersparare som Mr Money Mustache och Fantastiska Farbror Fri, som tillsammans med sin fru på sju år samlat ihop tillräckligt med pengar för att gå i pension (eller bli fri) vid 40. Visserligen med 20 000 i månaden att röra sig med, men ändå. Eller snåljäpen och superspararen Günther Mårder som samlade stora skaror unga fans på Sparpodden.

10. Dags att dra vidare – till Mars

Nasa måste fått en rejäl chock när både Elon Musk och det holländska projektet Mars One började tala om att skicka människor till Mars inom något tiotal år. Eller när Virgin Galactic och andra började planera för rymdturism i återanvändningsbara farkoster. Än värre när det visade sig vara mer än tomt prat.

Men nu är också Nasa lite yrvaket med i leken, tillsammans med Bransons Virgin Galactic, Musks SpaceX och Bezos Blue Origin. Liksom kineser och ryssar.

2018 blir året då rymden slår till på allvar, i långt större omfattning än under 1960-talets rymdera. SpaceX skickar 2 betalande turister runt månen, Virgin Galactic och Blue Origin genomför sina första rymdskutt för turister och fem team tävlar om att skicka obemannade farkoster till månen. Det är en ny tid, en ny värld. En värld där vi också kommer att vidga våra vyer och sänka kostnaderna för många vetenskapliga experiment rejält.

Men det är bara början. Redan 2022 hoppas Musk på att skicka de första lastskeppen till Mars och två år senare de första människorna. Kineserna hoppas nå dit redan 2020. Det är ett tiotal år innan Nasa planerar att klara detsamma. Inom några decennier hoppas Musk ha en miljonstad på plats. Dags att vakna upp. Dags att boka plats. Livet på Mars inte längre dröm. Det är nästan verklighet.

Om What's On

Denna rapport summerar What's On, Kairos Futures årliga föreläsning om trender som dominerar det kommande året. Föreläsningen hålls av Mats Lindgren, VD för Kairos Future och är baserad på företagets egna spaningar och analyser. erspektivet.

Om Kairos Future

Kairos Future är ett internationellt konsult- och analysföretag som hjälper företag och organisationer att förstå och forma sin framtid. Genom trend och omvärldsanalys, innovation och strategi, ger vi våra kunder de stora sammanhangen.

Kairos Future grundades 1993, vårt huvudkontor finns i Stockholm och vi har egna kontor i Göteborg, Malmö, Shanghai och Barcelona samt representanter och samarbetspartners över hela världen.

För mer information, se www.kairosfuture.com.

